

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

INNOVATSIYA

SAVDO

RAQAMLI

MARKETING

BIZNES

TADQIQOT

BRENDING

№4-SON

2025-YIL, APREL

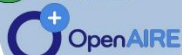
9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

Member of
Crossref

OPEN

ACCESS

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketinjournalbot](https://t.me/marketinjournalbot)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tdiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU Marketing kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NaMTI Marketing kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich, i.f.d., prof., TDIU Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU Departament boshlig'i;

Musyeva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI Marketing kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otobek Djurabayevich, i.f.d., TDIU Innovatsion menejment kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU Axborot texnologiyalari kafedrasini katta o'qituvchisi;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, Yashil iqtisodiyot kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, “Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik” kafedrasini professori

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, “Savdo ishi” kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti “Menejment va marketing” kafedrasini mudiri

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU biznes boshqaruvi va logistika kafedrasini professori

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU “Yashil” iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Elektron nashr 720 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 30-aprelda ruxsat etildi

MUNDARIJA

XORAZM VILOYATIDA INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	9
Otajanov Umid Ablullayevich	
SANOAT KORXONALARIDA ENERGIYA MANBALARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	21
Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA "IQTISODIYOT" YO'NALISHLARINING SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	32
Bayhonov Baxodir Tursunbayevich, Saydullayeva Saodat Abdumajitovna	
XALQARO FRANSHIZALAR FAOLIYATI RIVOJLANISHINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	44
Xodjayev Anvar Rasulovich	
RAQOBAT SHAROITIDA ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI	56
Saidov Mash'al Samadovich, Soliyev Rahmatjon	
ТУРИСТСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА: ЦЕЛЕВОЙ ПОРТРЕТ КИТАЙСКОГО ТУРИСТА	63
Голышева Е.В. , Мурадова Л.Т.	
MINTAQADA MEHNAT RESURLARI DINAMIKASINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	78
Kurbanov Feruz Pirnazarovich	
O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TASHKIL ETISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	87
Turopov Maqsudjon Asatillo o'g'li	
KADRLAR TANLOVINING AUTSORSING TIZIMIGA ASOSLANGAN YANGI BOSQICHINI AMALIYOTGA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	97
Isroilov Islomiddin Kamoliddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TURISTIK OQIM MAVSUMIYLIGI BARQARORLIGINI BOSHQARISHNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	104
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
KO'SHMAS MULKNI BOSHQARISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	113
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARISH KORXONALARINI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	127
Raximov Ilyos Ikramovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM TARMOQLARINI SINERGETIK RIVOJLANTIRISH ASOSIDA BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	137
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	

ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	147
Tohirxo‘jayeva Dilafro‘z Toir qizi, Saidov Mash‘al Samadovich	
ELEKTRON TIJORATDA QADOQLASH VA YETKAZIB BERISH TIZIMINI SAMARALI TASHKIL ETISH YO‘LLARI.....	157
Ismoilova Gulnora Fayzullaevna, Xusnora Pardaboyeva	
TADBIRKORLIK MUHITINI YAXSHILASH ORQALI AHOLI UCHUN YANGI DAROMAD IMKONIYATLARINI YARATISH	164
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li	
ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В УСЛОВИЯХ КОНКУРЕНЦИИ.....	171
Икрамов Мурат Акрамович, Буриев Хаким Тошимович, Файзуллаев Шухрат Шерали Угли	
О‘ZBEKISTONDA SOLIQ ISLOHOTLARINING BIZNESGA TA’SIRI.....	178
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi	
OZIQ-OVQAT SANOATINING RIVOJLANISHIGA OMILLAR TA’SIRINI BAHOLASH	184
Tursunova Dilnavoz Davron qizi	
О‘ZBEKISTONDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	193
Xotamov Ibodullo Sadulloyevich	
SUN’IY INTELLEKTNII ELEKTRON TIJORATDAGI O‘RNI	204
Shaislamova Muazzamxon Raximxodjaevna, Shayzoqova Munisa Meliqo‘zi qizi	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA KIMYO TOLALARI ISHLAB CHIQARISH ASOSIDA YUQORI QO‘SHILGAN QIYMAT YARATISH ISTIQBOLLARI.....	210
Raximov Furqat Jalalovich	
UMUMIY OVQATLANISH XIZMATLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH	224
Rahimov Abdihakim Muhammadiyevich	
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА РАЗВИТИЕ КАНАЛОВ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОДУКЦИИ (НА ПРИМЕРЕ ООО “SAMARKAND-APPAREL”).....	232
Мусаева Шоира Азимовна	
SANOATDA ISHLAB CHIQARISHGA YO‘NALTIRILGAN INVESTITSİYALARINING IQTISODIY MOHIYATI VA ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	242
Qorabayev Shuhratjon Axmadjonovich	
QORAMOLCHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN TARKIBIY-MIQDORIY O‘ZGARISHLAR TAHLILI	250
Otaxonova Odinaxon Inomovna	
SANOAT TOVARLARI IMPORTI O‘RNINI BOSISH SIYOSATI — IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	260
Muratova Shohista Nimatullayevna	

MINTAQAVIY OZIYQ-OVQAT BOZORINING SHAKLLANISHINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	270
Mirtoev Axrorbek Abdulpattovovich	
MINTAQALAR IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI NOMUTANOSIBLIKNI ILMIY TAHLIL QILISHGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	278
Ismoilov Alisher Jobir o'g'li	
AHOLIGA YUK TASHISH XIZMATINI KO'RSATISH STRATEGIYASI.....	285
Ergasheva Muxabbat Abdusamatovna, Nuritdinov Jaloliddin Djamolovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ASOSIDA ITQISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	293
Donayeva Feruza Burxon qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHSIZLIK DARAJASINING STATISTIK TAHLILI.....	302
Chintemirova Diyora Shuxrat qizi, Akbarova Barno Shuxratovna	
MINTAQADA TABIIY RESURLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY-EKOLOGIK RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH	308
Sapaev Maxsudbek Karimovich	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SEGMENTLASH ASOSIDA SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDASHUVLARI	315
Elbaeva Muqaddas Rashidovna	
BANK AKTIVLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	321
Absamatov Anvar Ergashevich	
LOGISTIKADA OMBORXONA XO'JALIGI FAOLIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	329
Boymatov O'tkirbek Tilovmurod o'g'li	
MAHALLALAR UCHUN UZOQ MUDDATLI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR	336
Kurbonbekova Mohichehra Turabjanovna, Ostonoqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, Eshpulatova Muazzam Barnoyevna, Muzaffarova Dilbar Mamalatif qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARINING QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA EMISSION FAOLIYATI TAHLILI	352
Mutalova Malika Saydullayevna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI BARQAROR RIVOJLANISHINI BAHOLASHGA YONDASHUVLAR	359
Norboyev Sarvar Azodovich	
MAISHIY KIMYO TOVARLARI B2B BOZORIDA SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA TAQSIMOT KANALLARINI SAMARALI TASHKIL ETISH.....	365
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	

O‘ZBEKISTONDA KICHIK KORXONA VA MIKROFIRMALARNING RIVOJLANGANLIK DARAJASINI STATISTIK BAHOLASH.....	375
Sharipov Ixtiyor Baxtiyorovich	
GLOBAL RAQOBAT SHAROITIDA UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	384
Tashnazarov Sur’atjon Abdullayevich	
INTEGRATING UZBEKISTAN STATE BUDGET STRATEGIES WITH FINANCIAL LITERACY FOR ECONOMIC PROSPERITY.....	389
Tursunqulov Ravshan Abdulxay o‘g‘li, Saydaqulov Ravshan Aliboyevich	
O‘ZBEKISTONDA MICE TURIZMI UCHUN KADRLAR TAYYORLASH VA SERVIS SIFATI MUAMMOLARI	398
Xalimova Fayyoz Nafasovna	
O‘ZBEKISTONDA IQTISODIY BARQARORLIKKA ERISHISHDA ISTIQBOLLI DRAYVER SOHALARNING O‘RNI.....	405
Xolbozorov Muzraf Yusup o‘g‘li	
OZIQ-OVQAT BOZORI KONYUNKTURASINI BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	417
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich	
KORXONADA INQIROZGA QARSHI BOSHQARISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI	426
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Kamolov Faxriddin Xusniddin o‘g‘li	
HUDUDLAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI BAHOLASHNING XALQARO AMALIYOTI VA O‘ZBEKISTONDAGI HOLATI.....	435
Madraximov Umirbek Muxammadovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH VA BOSHQARUV MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	443
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich, Fayzullayev Ulug‘bek Tursunbayevich	
SANOAT KORXONALARIDA SAMARALI KORPORATIV BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBAT USTUNLIGINI SHAKLLANTIRISH YO‘LLARI	451
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
ZAMONAVIY ELEKTROTEXNIKA SANOATINING GLOBAL MIQYOSDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	461
Sultonova Xilola Jamolutdinovna	
MODALAR BIZNESIDA “YASHIL BREND” MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	468
Ziyayeva Shaxlo Shoakbar qizi	
MINTAQADA TURIZM SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA IJTIMOY MEDIA MARKETINGIDAN FOYDALANISH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	476
Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, Samandarova Mohinur Qadamboy qizi	
REKLAMADA ISHONTIRISH VA KREATIV XABAR STRATEGIYASI	488
Safarov Alisher Yunusaliyevich	

O‘ZBEKISTONDA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH: MARKAZ VA CHEKKA HUDUDLAR O‘RTASIDAGI FARQLAR.....	500
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi, Hoshimov Islomxon Ilyorjon o‘g‘li	
KORXONALAR AYLANMA MABLAG‘LARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO‘LLARI.....	514
Burxanov Aktam Usmanovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLI DAROMADLARINI DIVERSIFIKATSIYALASH OMILLARI.....	522
Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich, Baxtiyorov Barxayotjon Azizjon o‘g‘li	
SANOAT KORXONALARIDA KAPITAL MABLAG‘LARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	530
Muxtarov Maxmudjon Marifovich	
PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASSTERLARNING EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHNING MARKETING STRATEGIYALARI.....	537
Satvoldiyev Ulug‘bek Kamilovich	
TOZALIK VOSITALARI ISHLAB CHIQARUVCHI SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI JORIY ETISH IMKONIYATLARI	545
Baqoyeva Dilfuza Maqsud qizi	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR HISOBINI MHXS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	555
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
XORAZM VILOYATIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA UNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYALARNING AHAMIYATI	567
Xolmuratov Xolilla Sariyevich	
LATVIYADA SOLIQ REYTINGI TIZIMI: FISKAL INTIZOM VA HALOL BIZNESNI RIVOJLANTIRISH AMALIYOTI.....	586
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
РОЛЬ АРОМАМАРКЕТИНГА В ФОРМИРОВАНИИ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ ПРИВЯЗАННОСТИ К БРЕНДУ	603
Кутбитдинова Мохигул Иноятовна, Матризаева Диларам Юсупбаевна	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITDA AKT SOHASINI RIVOJLANTIRISHGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	612
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
TRANSPORT XIZMATLARI KO‘RSATISHNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI VA TAMOYILLARI	617
Rajabov Qurbon Sulaymonovich	
XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISHDA HORIJIY MAMLAKATLAR STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	626
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI ORQALI EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	635
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	

MINTAQADA MOLİYAVIY XIZMATLAR KO'RSATISHNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI VA TAMOIYILLARI	644
Jo'rayev Shermat Isroilovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SHAHAR AGLOMERATSIYALARI UCHUN EKOLOGIK-GEOLOGIK TADQIQOTLARDA ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLARI	651
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA SIFAT MENEJMENTI TAMOIYILLARI ASOSIDA ISHLAB CHIQUARISHNI TASHKIL ETISH	661
Haqberdiev Ulug'bek Nasrullo o'g'li	
HUDUDLARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TABAQALASHUV DARAJASINI STRATEGIK TARTIBGA SOLISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH....	671
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
SUG'URTA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISHI VA UNI KUCHAYTIRISH STRATEGIYALARI	679
Umirov Abdisalom To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA IPOTEKA KREDITINI MOLİYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	686
Abdullayev Muhammadsodiq Isroil o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI BUXGALTERIYASIDA BIOLOGIK AKTIVLARLARNI TAN OLISH MEZONLARI VA UNING KLASSIFIKATSIYASI.....	694
Tursunkulova Gulchiroy Burxonovna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH MATERIALLARI SANOATI RIVOJLANISHINING ISTIQBOLLARI	702
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li, Ollayorov Behruzbek Sardor o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA RAQAMLI KORPORATIV BOSHQARUV MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH: XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY AMALIYOT TAHLILI	709
Ismailov Allayor Rashidovich	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHSIZLIK DARAJASINING STATISTIK TAHLILI

Chintemirova Diyora Shuxrat qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

2-bosqich talabasi

E-mail: shuxratishqulov3@gmail.com

Akbarova Barno Shuxratovna

TDIU Iqtisodiy statistika kafedrası dotsenti, Phd

E-mail: b.akbarova@tsue.uz

Annotatsiya

Ushbu tadqiqot O‘zbekiston Respublikasida ishsizlik darajasini statistik jihatdan tahlil qilishga bag‘ishlangan. Ishsizlik darajasining o‘ziga xos xususiyatlari va iqtisodiy oqibatlari chuqur o‘rganilib, aholining moddiy farovonligi hamda iqtisodiy taraqqiyotga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar tizimli ravishda tahlil qilingan. Xalqaro tadqiqotlar natijalari va respublika iqtisodiyotining real sharoitlari asosida ishsizlikni qisqartirishga yo‘naltirilgan ilmiy asoslangan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: ishsizlik, ishsizlik darajasi, statistik tahlil, mehnat bozori tahlili, iqtisodiy tahlil.

Аннотация

Данная статья посвящена статистическому анализу уровня безработицы в Республике Узбекистан. В ней изучается уровень безработицы и его причины, а также рассматриваются факторы, влияющие на доходы населения и экономический рост. В результате, на основе международного опыта и специфики Узбекистана, предлагаются практические меры по снижению безработицы.

Ключевые слова: безработица, уровень безработицы, статистика, рынок труда, экономический анализ.

Abstract

This article is dedicated to the statistical analysis of the unemployment rate in the Republic of Uzbekistan. It examines the unemployment rate and its causes, as well as factors influencing household incomes and economic growth. As a result, practical recommendations for reducing unemployment are provided based on international experience and the specific conditions of Uzbekistan.

Keywords: unemployment, unemployment rate, statistics, labor market, economic analysis.

KIRISH

Har bir davlatning iqtisodiy taraqqiyot dinamikasini aks ettiruvchi asosiy ko‘rsatkichlardan biri ishsizlik darajasidir. Ishsizlik deganda, iqtisodiy faol aholining mehnat qobiliyatiga ega bo‘lishiga qaramay, ish joyiga ega bo‘lmagan yoki mehnat resurslari zaxirasiga aylangan qismi tushuniladi. Ushbu muammoni o‘rganishning asosiy maqsadi aholi bandligini oshirish, milliy ishlab chiqarishni rag‘batlantirish va turmush darajasini yaxshilashga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

Ishsizlik, shaxsiy va oilaviy hayotga bevosita ta'sir etuvchi murakkab ijtimoiy-iqtisodiy muammo sifatida, aholi uchun moddiy qiyinchiliklar, psixologik stress, ta'lim va sog'liqni saqlash imkoniyatlarining cheklanishi kabi salbiy oqibatlarni keltirib chiqaradi [1].

Zamonaviy dunyoda ishsizlik deyarli barcha mamlakatlar uchun dolzarb muammodir. Aholi sonining tez o'sishi va yosh tarkibining o'ziga xos xususiyatlariga ega bo'lgan O'zbekiston Respublikasida bu masala alohida ahamiyat kasb etadi. Mamlakatda ishsizlikning oldini olish maqsadida O'zbekiston Prezidentining 2024-yil 4-oktyabr PQ-347-son "Kambag'allikni qisqartirish va bandlik sohasida davlat siyosatini takomillashtirish va samaradorlikni oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi¹ qarori [2] mavjud. Unda mehnat bozorining muvozanatini ta'minlash, band va ishsiz aholi tarkibini tahlil qilish, ularni reyestrlashtirish, yangi ish o'rinlarini yaratish kabi chora-tadbirlar belgilangan.

Shu sababli, ishsizlik tushunchasining mohiyatini, uning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini chuqur o'rganish, shuningdek, samarali statistika metodlari asosida muammoni bartaraf etish yo'llarini izlash zamonaviy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Ishsizlikning kelib chiqish sabablari mamlakatning ichki iqtisodiy tizimi, mehnat bozoridagi muvozanatsizlik, davlatning bandlik siyosati va global iqtisodiy jarayonlar kabi ko'p qirrali omillar bilan bog'liqdir. Ushbu omillarning izchil tadqiqi ishsizlikni bartaraf etishga qaratilgan samarali strategiyalarni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Ijtimoiy-iqtisodiy adabiyotlarda ishsizlik masalasi turli nuqtai nazardan o'rganilgan. Masalan, ingliz iqtisodchisi J. M. Keyns tadqiqotlarida ishsizlikning asosiy sababi sifatida bozor iqtisodiyotidagi umumiy talab yetishmovchiligi ko'rsatilgan. Keynsning fikricha, davlat aralashuvi orqali talabni rag'batlantirish ishsizlikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi hisoblanadi [3].

Iqtisodiy tahlil sohasidagi klassik yondashuvlardan biri sifatida Okun qonuni ishsizlik darajasi va YaIM o'rtasidagi statistik bog'liqlikni aks ettiradi. Ushbu qonunga ko'ra, ishsizlikning 1 % ga oshishi iqtisodiy o'sish sur'atining taxminan 2 % ga pasayishi bilan bog'liqdir. Bu nazariya iqtisodiy siyosatni muvozanatlashda, ayniqsa ishsizlikni nazorat qilish va barqaror o'sishni ta'minlashda muhim vositaga aylangan [3].

O'zbekistonlik mahalliy olimlardan T. Jo'rayev [4] darsliklarida mintaqalarning demografik va iqtisodiy xususiyatlarini hisobga olgan holda, norasmiy iqtisodiyotni rag'batlantirish, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va aholining o'z faoliyatini mustaqil tashkil etish mexanizmlarini rivojlantirish kabi amaliy choralarni taklif qilgan. Bu tadqiqotlar mahalliy sharoitda ishsizlikka qarshi kurashishning zamonaviy usullarini ilmiy asoslashga qaratilgan.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 04-oktyabr PQ-347-son "Kambag'allikni qisqartirish va bandlik sohasida davlat siyosatini takomillashtirish va samaradorlikni oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.

<https://lex.uz/uz/docs/-7131782>

METODOLOGIYA

Ushbu tahlil ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Ilmiy tahlil jarayonida kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash; tahlil qilishda esa statistik, grafik va sintez usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ishsizlik muammosini hal qilish nafaqat ijtimoiy va iqtisodiy hayotni, balki mamlakatning jahon reytinglaridagi iqtisodiy ko'rsatkichlarini ham yaxshilaydi. O'zbekiston Respublikasi Kambag'allikni qisqartirish va Bandlik vazirligining 2024-yilning noyabr oyidagi ma'lumotiga ko'ra, respublika bo'yicha 876 ming nafar ishga joylashishga muhtoj aholi mavjud (yil boshida 1 million 24 ming nafar bo'lgan). Mehnatga layoqatli aholi o'rtasida ishsizlik darajasi esa yil boshiga nisbatan 1 foiz punktga, ya'ni 6,8 foizdan 5,8 foizga kamaygan [5].

Bugungi kunda mamlakatimiz aholisi sonining muntazam o'sishi hamda mehnatga layoqatli yoshlarni ish bilan ta'minlashda hududiy tafovutlarning kuzatilishi ishsizlik darajasini tadqiq etish zaruratini yanada oshirmoqda (1-jadval).

1-jadval

O'zbekiston Respublikasi hududlari kesimida ishsizlar soni, ming kishi¹

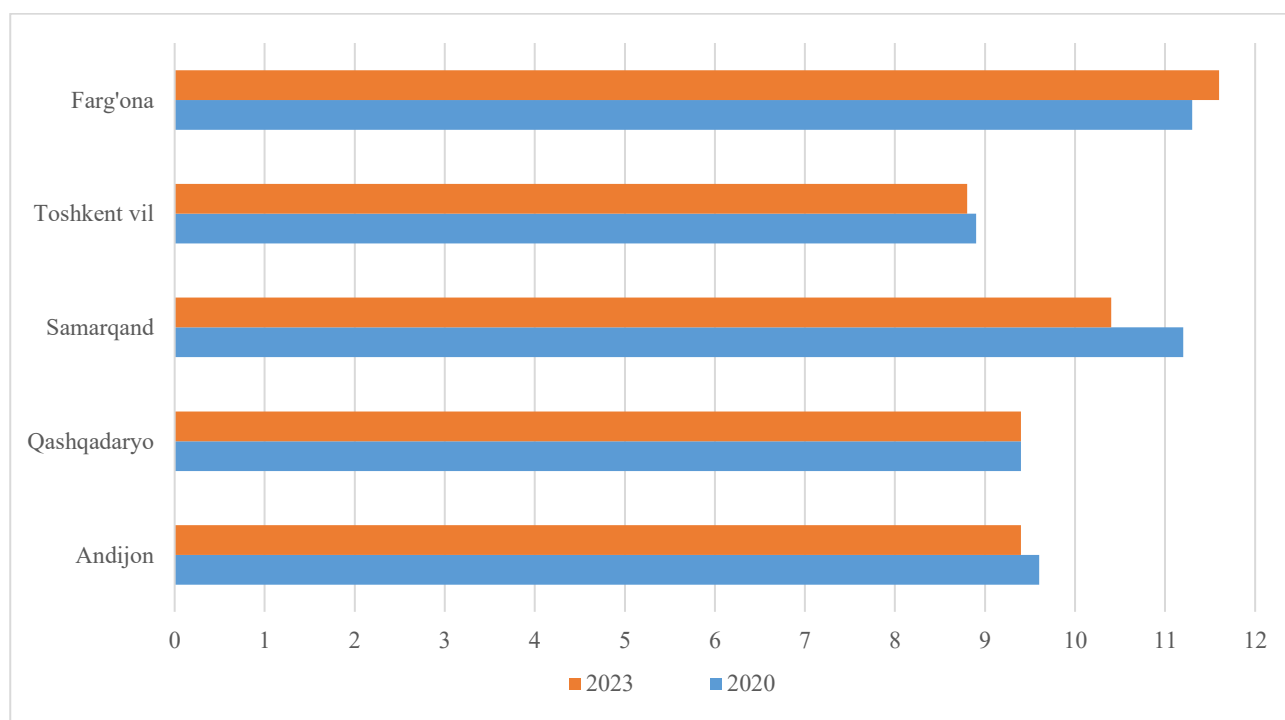
№	Viloyatlar	2020	2021	2022	2023	2023-yilda 2020-yilga nisbatan o'zgarishi, %
1	Qoraqalpog'iston	82,6	78,9	71,9	56,3	68,2
2	Andijon	150,6	138,8	130,5	100,7	66,9
3	Buxoro	93,9	84,9	75,8	55,6	59,2
4	Jizzax	65,8	61,9	56,3	43,5	66,1
5	Qashqadaryo	146,9	137	124,2	96,5	65,7
6	Navoiy	41,5	39,8	35,7	28,6	68,9
7	Namangan	128,5	119,3	107,9	84,9	66,1
8	Samarqand	174,6	158,4	152,5	106,8	61,2
9	Surxondaryo	122,8	113,9	103,6	80,6	65,6
10	Sirdaryo	41,2	38	34,5	26,8	65,0
11	Toshkent vil.	138,6	126,5	116,9	90,5	65,3
12	Farg'ona	177,1	165,5	153,9	118,8	67,1
13	Xorazm	88,1	80	73,7	54,9	62,3
14	Toshkent sh.	108,8	98,9	95,3	79,6	73,2
	Jami	1561	1441,8	1332,7	1024,1	65,6

1-jadvalda O'zbekistonning 2020–2023-yillar oralig'idagi ishsizlik darajasi hududlar kesimida sezilarli o'zgarishlarni ko'rsatadi. 2020-yilda mamlakat bo'yicha jami 1561 ming ishsiz qayd etilgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 1024,1 ming kishini tashkil etgan. Bu esa tahlil yillari davomida ishsizlar sonining 34,4 % ga kamayganini anglatadi. Ba'zi hududlarda ishsizlik keskin kamaygan bo'lsa, boshqalarida o'zgarish nisbatan sekin kechgan.

¹ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining rasmiy saytida tomonidan berilgan ma'lumotlar asosida muallif tomonidan ishlandi.

2020–2023-yillarda eng sezilarli kamayish Buxoro viloyatida kuzatilgan bo‘lib, ishsizlar soni 93,9 mingdan 55,6 mingga (-40,8 %) tushgan. Toshkent shahrida esa eng kam pasayish, ya’ni 108,8 mingdan 79,6 mingga (26,8 %) kamayish qayd etilgan. Samarqand, Farg‘ona va Andijon viloyatlari to‘rt yil davomida eng ko‘p ishsizlar soni qayd etilgan hududlar bo‘lib qolmoqda. Ushbu hududlarda mos ravishda 38,8 %, 32,9 % va 33,1 % ga ishsizlar sonining pasayishi kuzatilgan.

2023-yilda Sirdaryo (26,8 ming), Navoiy (28,6 ming) va Jizzax (43,5 ming) viloyatlarida eng kam ishsizlar soni qayd etilgan. Sababi, bu viloyatlarda yirik sanoat korxonalari va qishloq xo‘jaligi loyihalarining amalga oshirilishi bandlik darajasini oshirishga yordam bergan (2-rasm).

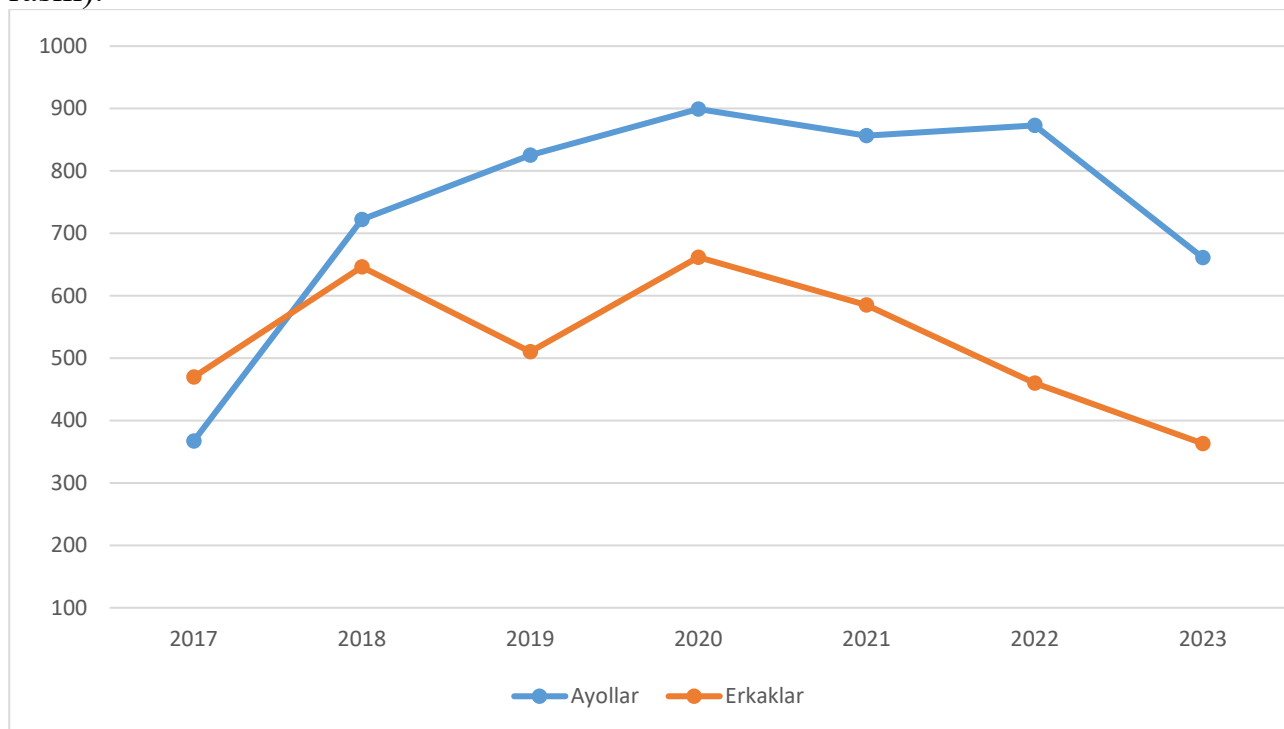
2-rasm. O‘zbekistonda 2020-2023-yilda hududlar bo‘yicha ishsizlik sonining eng yuqori ko‘rsatkichlari, %¹

Keltirilgan 2-rasmdagi ma’lumotlarga nazar tashlaydigan bo‘lsak, O‘zbekiston Respublikasi hududida umumiy ishsizlik darajasi bosqichma-bosqich pasayish tendensiyasini ko‘rsatgan bo‘lsa-da, 2020-yilda bu ko‘rsatkich har bir viloyatda yuqori darajada qayd etilgan. Bunga pandemiya tufayli ish bilan ta’minlangan aholining bir qismi joriy yil davomida o‘z kasbi bo‘yicha ishlay olmaganligi sabab bo‘lgan. 2023-yilga kelib, bu holat yaxshilanganiga qaramay, Farg‘ona, Samarqand, Andijon, Qashqadaryo va Toshkent viloyatlarida ishsiz aholi soni mamlakatimizning qolgan viloyatlariga qaraganda ko‘proq bo‘lib qolmoqda.

Farg‘ona viloyatida 2020-yilgi (11,3 %) ko‘rsatkichga nisbatan 2023-yilda (11,6 %) ishsizlik darajasi ulushining o‘sishi kuzatilgan. Samarqand viloyatida esa deyarli 1 % ga ishsizlik darajasi kamaygan. Qashqadaryo viloyatida hech qanday

¹ O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining rasmiy saytida tomonidan berilgan ma’lumotlar asosida muallif tomonidan ishlandi.

o'zgarish tendensiyasi kuzatilmagan, ya'ni 9,4 % bilan o'z ulushini ushlab qolgan (3-rasm).

3-rasm. O'zbekistonda umumiy erkaklar va ayollar ishsizlik darajasi, ming kishi¹

O'zbekistonda ishsiz ayollar soni 2017-yilda taxminan 350 ming kishini tashkil etdi. 2018-yilda esa bu ko'rsatkich ikki barobarga oshib, o'sishda davom etgan. Lekin 2023-yilda pasayish kuzatilib, 650 ming kishiga tushgan. Ishsiz erkaklar soni mamlakatimizda 2017–2020-yillar ichida bir o'sib, bir tushib turgan bo'lsa-da, keyingi yillarda pasayish kuzatilib, 2023-yilda 350 ming kishiga tushgan. Umuman olganda, ayollar orasida ishsizlik darajasi erkaklarnikiga qaraganda yuqoriroq bo'lgan. 2018-yildan boshlab ayollar ishsizlik darajasi keskin oshib, 2019–2022-yillarda yuqori darajada saqlangan. Erkaklarda esa 2018-yildan keyin pasayish tendensiyasi kuzatilgan va 2023-yilda eng past ko'rsatkichga yetgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Aholining bandlik darajasi mamlakat yalpi ichki mahsuloti (YaIM) dinamikasiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillardan biridir. Shu sababli, turmush sharoitlarini yaxshilash, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va respublikamizni rivojlangan davlatlar safiga qo'shish maqsadida bandlikni rag'batlantirishga strategik ahamiyat berish zarur. O'zbekiston bozor iqtisodiyotiga o'tish bosqichida ishsizlik muammosi iqtisodiy taraqqiyotning asosiy to'siqlaridan biriga aylangan. Bu jarayonda ish qidiruvchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarining ish beruvchilar talablari bilan mos kelmasligi, mehnat bozorida talab va taklif o'rtasidagi muvozanatsizlikni keltirib chiqargan.

¹ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining rasmiy saytida tomonidan berilgan ma'lumotlar asosida muallif tomonidan ishlandi.

O‘zbekistonda ishsizlikni kamaytirish va bandlikni oshirish yo‘lida quyidagi yo‘nalishlarni amalga oshirish tavsiya etiladi:

1. Mehnatga layoqatli aholini zamonaviy kasblarga yo‘naltirish, ish beruvchilar talabiga mos mutaxassislarni tayyorlash va malaka oshirish dasturlarini joriy etish.

2. Yangi korxonalar, xususan kichik tadbirkorlik va oilaviy bizneslarni rag‘batlantirish maqsadida imtiyozli kreditlar, soliq yengilliklari va infrastruktura imkoniyatlarini yaratish.

3. Qishloq xo‘jaligini diversifikatsiya qilish, qo‘shimcha ish o‘rinlarini shakllantirish va qishloq aholisining turmush darajasini oshirishga qaratilgan loyihalarni amalga oshirish.

4. Mehnat migratsiyasini tizimli boshqarish, migrantlarning qaytishdan keyin mehnat bozoriga integratsiyasini ta‘minlash va ularning malakalarini tan olish mexanizmlarini ishlab chiqish.

Yuqoridagi chora-tadbirlarni samaradorlik bilan amalga oshirish orqali O‘zbekiston mehnat bozorining muvozanatini tiklash, iqtisodiyotni barqarorlashtirish va global raqobatbardoshlik darajasini oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Ishsizlikni qisqartirishga qaratilgan izchil siyosat nafaqat iqtisodiy o‘sishga, balki ijtimoiy adolat va aholi farovonligini ta‘minlashga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Ishsizlik>
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 04-oktyabr PQ-347-son “Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik sohasida davlat siyosatini takomillashtirish va samaradorlikni oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-7131782>
3. Mankiw.N.G. „Principles of economics’ – Cengage learning, 2016 (7th).
4. Jorayev T.T. Iqtisodiy nazariya. – Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti, 2018. – 512 b.
5. Abdurahmonov Q.X., Abduramanov X.X. Demografiya. O‘quv qo‘llanma. – T.: Noshir, 2011.
6. Vandeskrik K. Demograficheskiy analiz. – M.: INFRA-M, 2005.
7. O‘zbekiston Respublikasi Kambag‘allikni qisqartirish va Bandlik vazirligi. <https://gov.uz/oz/bv>
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. <https://stat.uz/uz/>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, aprel, 4-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: 9710. FOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**